

Kandidato (-ės) grupės ir eilės numeris egzamino vykdymo protokole _____

Vardas ir pavardė _____

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto suvokimo užduotys

2010 m. valstybinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

Trukmė – 1,5 val. (90 min.)

NURODYMAI

- Gavę užduoties sąsiuvinį ir atsakymų lapą pasitikrinkite, ar juose nėra tuščių lapų ar kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Užrašykite savo grupės ir eilės numerį, vardą bei pavardę nurodytoje vietoje ant šio užduoties sąsiuvinio viršelio. Įsitikinkite, kad atsakymų lapas pažymėtas lipduku, kurio numeris sutampa su jūsų eilės numeriu.
- Atlikdami užduotį atsakymų lape rašykite tik mėlynai rašančiu rašikliu tvarkingai ir įskaitomai. Neaiškiai parašyti atsakymai vertinami 0 taškų.
- Atsakymus į užduoties klausimus pirmiausia galite rašyti užduoties sąsiuvinyje, kuriame yra palikta vietos juodraščiui. Jei neabejojate dėl atsakymo, iš karto rašykite atsakymų lape. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
- Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite), nesinaudokite trintuku ir koregavimo priemonėmis. Sugadintuose lapuose įrašyti atsakymai nebus vertinami.
- Atlikdami užduotis, į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. **Jeigu neprašoma cituoti arba išrašyti, atsakymus formuluokite savais žodžiais.**
- Atlikdami užduotis, atsakymus įrašykite tam skirtoje atsakymų lapo vietoje. Už ribų parašyti atsakymai nebus vertinami.
- Jeigu atlikdami užduotis naudositės juodraščiu, kuriam palikta vietos sąsiuvinyje, pasilikite pakankamai laiko perrašyti savo darbą į atsakymų lapą.
- Rašykite tik jums skirtose vietose, nerašykite vertintojų įrašams skirtose vietose.
- Atsakymų lape neturi būti užrašų ar kitokių ženklų, kurie leistų identifikuoti darbo autorių (pvz., vardo, pavardės, mokyklos ir t. t.).

Linkime sėkmės!

Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Mindaugas Kvietkauskas

KAD TIKRUOJU VARDU VADINTŲ

1 Keistas šiuolaikinio žmogaus klausimas – kaip pajusti ir patirti šventę? Ją gali skelbti televizijos, įtikinėti jos buvimu gali visi politikai ir žymūs asmenys, jai gali būti skirti festivaliai ir rūmų statybos, tačiau labai dažnai šventė ateina ir praeina kaip dar vienas reginys, prie kurių kaitos esame visiškai prijunkę. Pakanka atsisėsti prie televizoriaus ir žiūrėti, kaip sukasi dar viena šventės ar kampanijos mašina... Nesijauti blogai, jei neįsijauti.

2 Mūsų didžiosios šventės vis labiau skirtos stebėti, o ne patirti. Visos, įskaitant religines ir šeimos (tai baisu suvokti). Nebėra švenčių be stebinčios kameros akies. Jeigu jų niekas nemato, jų nėra; svarbiausia, kad atvyktų televizija. Gal iš čia ir švenčių reliatyvumo įspūdis, kurio niekaip nepavyksta atsikratyti – o norėtusi. Ne paslaptis, kad daugybė jų atsiranda pirmiausia iš noro pasirodyti visai Europai, Lietuvai ar bent visai giminei, bet ne iš noro švęsti sąmone, tikrais pojūčiais, įsigyventi.

3 Kas kartą, kai pažiūri į Vilnių nuo Išganytojo kalvos¹, širdis sušyla. Nieko daugiau nereikia. Bet koks turėtum būti naivus, jeigu bandytum įsijausti į Vilniaus – Europos kultūros sostinės – šventę. Ne todėl, kad tau nebūtų svarbus Vilnius, jo ypatingoji tradicija ir Lietuvos pripažinimas tarp Europos valstybių. Racionaliai jos reikšmę puikiai supranti. Gali dalyvauti jos programose. Bet tik todėl, kad toji šventė tokia programinė, regininė, nežinai, kuo savo širdį kūrenti, kai Rotušės aikštėj žiūri į „ledinį baroką“². Nebūtų – ir nereiktų. Bet ko gi tada mums reikia, kad iš tiesų švęstume?

4 *Po žiemos vargų karčių
Aš pavasarį švenčiu...
Laukiu tolimų svečių...*

*Šalčiai, pusnys – praeity,
Nes kaitros diena arti,
Saulės pirmgimė marti...*

*Didį kraitį ji atneš –
Žemės globį ar bemaž
Visa, ko ilgėjaus aš...*

*Ir ko buvo negana, –
Šimteriopai bus pilna
Suliepsnojusi diena...*

Jurgio Baltrušaičio „Pavasario dainos“ fragmente – vienas iš jo cikliškai pasikartojančių motyvų: būties pilnatvė turi būti pelnoma, kantriai pripildoma. Šventė ateina tik iškentus laukimo laiką kartu su žeme-žiemkente, išgyvenus monotonišką ir sunkų buvimą, audžiamą vienodų ir nepabaigiamų būties ritmų. Laiko audekle neturi trūkti nė vienos gijos. Kad patirtumei šventės palaimą, reikia išverti stoką ir tuomet savo tvarumu nusipelnyti šimteriopo atpildo. „Todėl, priverkus žemės ašaruvę, / Atpildo saulės drąsiai lauk, lietuve, – / Nevysta, ką tu ilgas amžius gynei, / Ir tvarūs tavo kryžiai ažuoliniai...“ („Motina žemė“). Taip, tai labai lėta, labai nešiuolaikiška, žemdirbiška tikėjimo ir kultūros logika: rato nepaskubinsi, kiekvienas jo tarpsnis turi praeiti iki galo, sunkiai girgždėdamas pasisukti ant nepajudinamos ašies. Tikrasis gyvenimas, kentėjimas ir džiaugsmas niekur neskuba. Kiekvienas žiedas – iš žemės vargo ir labai lėto, kantraus ir nematomo augimo. Kiekvienas, net ir pats tobuliausias kultūros artefaktas³ turi būti patikrintas žemišku jo tvarumu.

¹ Išganytojo kalnas Subačiaus gatvėje su barokine bažnyčia ir buvusio misionierių vienuolyno komplekso pastatais.

² „Ledinis Vilniaus barokas“ – vienas iš Vilniaus – Europos kultūros sostinės projektų.

³ Artefaktas – nenatūralus / dirbtinis procesas arba darinys.

5 Ar neatrodo, kad daugybė mūsų švenčių švenčiamos per greit, tarytum neištverus? Kad sukantis visiškai bekūniams informacinio, skaitmeninio laiko verpetams mūsų sąmonėse vis dažniau užgimsta šventės-nelaikšės? Kad apytuštis yra ir tarp jų pralekiantis mūsų laikas, užtat, atšventę dar vieną ir dar vieną progą, jaučiamės ne šimteriopai praturtėję, o šimteriopai nuskurdę, išsišvaistę? Kiek daug mūsų šventėms reikia, kiek šimtų milijonų... Barstom barstom, bet ar dygsta? Gal tik iš kažkelinto. Dauguma byra į nesustabdomą rinkos malūną, o tik vienas kitas tenka kūrybos žemei ir gali taip šimteriopai užderėti, kaip yra buvę laikais lietuvių kovos dėl kultūros, ką liudijo Vaižgantas savo „Pragiedruliuos“. Paprastas, nerinktinis, draudžiamas žodis taip užsisėjo, kad vos spėta rinkti jo vaisius.

6 Ne vieną kartą teko išgirsti: kaip puikiai būtume galėję atšvęsti, jei ne krizė. Taip, Lietuvoje šiemet užgeso daugybė svarbių planų ir gerų vilčių, bet ir nebūtinų idėjų, gimdytų susiviliojus pinigais ir regimybėmis, o ne šventės turiniu. Regime, kaip lengvai išskysta ir išsivadėja pasaulinio masto sumanymai, kokie nebesvarbūs valstybės ir sumanytojų duoti pasižadėjimai. Laikas prieš minint Lietuvos Tūkstantmetį daugumai rodėsi labai greitas ir skubinantys kažką vyti, nepraleisti progos – ir visur pasipylė brangūs, tačiau reti audeklai be tvirtų metmenų. Bet prieš didelę šventę laikas turi būti labai labai lėtas. Kone sustoti. Taip ir atsitiko – nepaisant daugumos norų ir pageidavimų.

7 Šį natūralų sustojimą pavadiname krize turbūt todėl, kad jis nedera su lekiančio laiko samprata, vyraujančia daugumos sąmonėse. Iš lekiančio laiko atsiranda tikėjimas, kad ir dabartinė krizė išnyks greitai ir be pėdsako. Kad šitas truputį prablaivinęs laiko sulėtėjimas bus tik trumpa pauzelė prieš dar greitesnes „Formulės“ lenktynes. Ir kad vėl bus daug naujų progų švęsti, rodytis prieš kameras, švaistytis ir didžiuotis nesukūrus nieko išliekamo. Ne, daug kam norisi kuo skubiau grįžti į svaiginančiom apsuksom besisukančią laiką, nuo netikrumo toliau gelbėtis netikrovėmis. Svarbiausia – kad tik netektų išgyventi itin lėto, gamtiško brendimo, kad visur ir visada būtų amžina šventė, pakilimas, lėkimas, klimato atšilimas, kol galiausiai liks išpūstyta dykra ir dangoraižių akmenys...

8 Didelė ir tikra šventė – Lietuvos vardo tūkstantmečio minėjimas – susiduria su mūsų laiko pagimdytomis netikrovėmis. Įspūdinga, kad šią vasarą išties galėjo įsikūnyti šimtmetį brandintos svajonės, kurioms nereikėjo jokių perdėtų reklamos kampanijų – visų pirma Nacionalinė dailės galerija, dar XX a. pradžioje gimusi M. K. Čiurlionio ir kitų dailininkų mintyse. Į gerus renginius ir parodas Vilniaus gatvėse ir muziejuose per visą vasaros naktį plūsta žmonės ir būnant tarp jų savaime išgaruoja mintis, kad menas Lietuvoje reikalingas tik saujelei kultūros elito. Tūkstantmečiui išleistos puikios paveldo ir mokslo knygos. Ir tai tikrai vyksta – kaip demokratiška ir organiška Lietuvos kultūros ir valstybės šventė, kurios nepajutęs ir neįsijautęs praleistumei svarbią laiko grandį. Kad ir ką sakytumėm, esame subrandinti šitai šventei pirmiausia todėl, kad seniai pasiilgę ir išsipasninkavę oraus Lietuvos valstybės gyvenimo, tikros kultūros, autentiško meno. Tačiau negalima nematyti ir to, kiek apie šią šventę sukasi netikrovių, traukiančių išoriniu didingumu, reginio pompastika, investicijų svoriu ar reklaminės akcijos įtaiga. Kiek realios autentikos yra pakliuvę į šitų netikrovių nelaisvę, palaidota po silikatiniais blokais pačioje Vilniaus širdyje. Kiek vykdoma politinių ir verslo planų, iš viršaus pabaltintų dėmesio Tūkstantmečiui ar Vilniui dažais. Ir todėl nepasitraukia klausimas: kaip pajusti tikrąją mūsų šventės esmę, į ką įsijausti, kad savo viduje nebūtum apgautas? O tai jau būtų didžiausias pralaimėjimas.

9 Lietuvos vardo tūkstantmečio šventės prasmę galima interpretuoti dvejopai. Dėl šventojo Brunono žmogžudystės Lietuva pateko į lotynišką raštą, buvo įvardyta krikščioniškoje Europoje. Galima akcentuoti būtent pasirodymą Europai, nesvarbu, koku pavidalu. Šiandien tai vadinama „skandalo taktika“. Jeigu tai švenčiame, mums svarbu ir šiandien pirmiausia pasirodyti, būti regimiems ir minimiems Europos politikų, įžymybių, televizijų. Švęsti, kad pamatytų, – nesvarbu ką. Ir nesvarbu, kaip mus pamatę pavadins. Bet jei Brunono istoriją suvoktume kaip akimirką, kai archajiškas Lietuvos pasaulis nebegalėjo būti vadinamas bet kaip, raštininkų iškraipytais ar pramanytais genčių vardais, o tik tikroju vardu, ištvėrusiu amžius, – gal tada švęstume to tikrojo vardo tvermės, o ne pasirodymo ar atrodymo šventę.

10 Reikia būti, kad būtumėm vadinami tikroju savo vardu dar tūkstantmečius.

Pagal tekstą, skelbtą žurnale *Metai*, 2009 m. Nr. 7

Atsakykite į klausimus, remdamiesi M. Kvietkausko tekstu.

1. 1–2 pastraipose autorius kalba apie du, jo požiūriu, netinkamus dalyvavimo šventėje tikslus. Suformuluokite juos.

Juodraštis

- 1)
2)

(2 taškai)

- 2.1. 3 pastraipoje autorius lygina dvejopus savo išgyvenimus. Trumpai apibūdinkite juos, išryškindami skirtingumą.

Juodraštis

(2 taškai)

- 2.2. Išrašykite po vieną metaforą, nusakančią minėtus išgyvenimus.

Juodraštis

- 1)
2)

(2 taškai)

3. Suformuluokite 1–3 pastraipų pagrindinę mintį.

Juodraštis

(2 taškai)

4. Paaiškinkite, koku tikslu autorius cituoja ir aptaria Jurgio Baltrušaičio poeziją.

Juodraštis

(2 taškai)

5. Remdamiesi 4–5 pastraipomis, paaiškinkite, kokias šventes autorius vadina *nelaikšėmis*.

Juodraštis

(1 taškas)

6. 5 pastraipos pabaigoje užsimenama apie kelis lietuvių kultūros istorijos faktus. Nurodykite du.

Juodraštis

- 1)
2)

(2 taškai)

NEPAMIRŠKITE ATSAKYMŲ PERKELTI Į ATSAKYMŲ LAPĄ

7. 5 pastraipoje, kalbėdamas apie dabartines šventes, autorius pasitelkia žemdirbiškos kultūros įvaizdžius. Išrašykite vieną tokį įvaizdį (1) ir paaiškinkite jo prasmę (2).

Juodraštis

- 1)
2)

(2 taškai)

- 8.1. Kaip – teigiamai ar neigiamai – autorius vertina krizę (6–7 pastraipos)?

Juodraštis

(1 taškas)

- 8.2. Glaustai paaiškinkite, kodėl taip vertina.

Juodraštis

(1 taškas)

9. Remdamiesi 8 pastraipa, pateikite 3 argumentus, kuriais autorius pagrindžia Lietuvos vardo tūkstantmečio šventės tikrumą. Atsakymus formuluokite savais žodžiais.

Juodraštis

- 1)
2)
3)

(3 taškai)

10. Šiandienos aktualijas autorius apibendrina iki esminių būties klausimų. Nurodykite visame tekste aptariamą aktualiją (1) ir su ja siejamą būtiškąją problemą (2).

Juodraštis

- 1)
2)

(2 taškai)

11. 10 pastraipoje autorius kartoja šiek tiek pakeistą teksto pavadinimą.

- 11.1. Nurodykite, kas pakeista kalbinės raiškos požiūriu.

Juodraštis

(1 taškas)

- 11.2. Paaiškinkite, kaip dėl to pakinta sakinio prasmė.

Juodraštis

(2 taškai)

12. Remdamiesi visu tekstu, atsakykite, **kaip reikia būti, kad tikruoju vardu vadintų.**

Juodraštis

(1 taškas)

NEPAMIRŠKITE ATSAKYMŲ PERKELTI Į ATSAKYMŲ LAPĄ

RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

